

**R. P. Francisci Svarez Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi; Et In Conimbricensi Academia
Sacrarvm Litterarvm Olim Primarii Professoris Emeriti De
Divina Gratia Pars ...**

Continens Prolegomena sex, & duos priores libros De Necessitate Divinæ
Gratiæ Ad Honesta Opera

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1620

Cap. VI. Quæ necessitas antecedens, vel consequens, seu in sensu
composito, vel diuiso repugnet libertati, aut illi non noceat?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94086](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94086)

CAPUT VI.

Quæ necessitas antecedens, vel consequens, seu in sensu composito, vel diuino repugnet libertati, aut illi non noccat?

dum, sed habent quandam naturalem impotentiam inchoandi, seu exercendi suam actionem, nisi per appetitum, seu voluntatem applicentur: & ideo cum applicentur, non priuantur aliquo usu alicuius potestatis naturalis, sed solum veluti complentur in conditione, quam naturaliter prærequirunt, vt operentur, & ideo ex hac parte non indigent aliqua immutatione in connaturali modo agendi. Voluntas autem humana habet innatam potestatem ad suspendendum suum influxum, nec potest necessitari, nisi impediatur, ne illa potestate vti valeat, & consequenter ex ea parte à connaturali modo agendi extrahatur, si alioquin ex parte intellectus sit sufficienter exposita voluntas ad usum illius facultatis, & ideo ex hac parte est necessaria mutatio aliqua physica in ipsa voluntate, vel modo actionis eius, vt per diuinam voluntatem necessitetur. Et tunc maior efficacia diuinæ voluntatis non in eo posita est, quod nihil speciale ad extra agendo in voluntate hominis, illam ad præternaturali modo operandum cogat, hoc enim repugnantiam inuoluit, sed in eo posita est, quod ita potest in voluntate operari, vt modum operandi illi connaturalem immutet, quod non potest facere voluntas creata in potentijs sibi subiectis.

Deinde est alia differentia, quod subordinatio potentie, v.g. motiui ad voluntatem non prouenit ex virtute per se agendi vnius potentie in aliam, sed ex radicatione talium potentiarum in eadem anima cum tali consensione earum inter se, sicut etiam excitatur voluntas ad intellectus cognitionem sine efficiencia per se, & physica intellectus in voluntatem, sed per sympathiam. At vero subordinatio voluntatis creatæ ad diuinam fundatur in virtute per se actiua voluntatis diuinæ, quia ibi non intercedit radicatio in eadem essentia, & consequenter, nec modus ille consensionis inter voluntatem diuinam, & humanam inuenitur sine propria efficiencia physica. Sicut etiam fieri non potest, vt scientia increata Dei excitet voluntatem per modum illius sympathie, quod in Christo omnes Theologi docent, quia licet scientia increata Christi, & voluntas creata eius sint in eodem supposito, non sunt, nec radicanter in eadem essentia, & natura; sine qua radicatione non potest intelligi ille modus motionis, quia in illa intrinsece fundatur. Idem ergo est de motione voluntatis creatæ per diuinam, debet enim esse effectiua, & per se, & sine illa efficiencia, mutationem aliquam in modo connaturali operandi voluntatis creatæ per diuinam voluntatem fieri, intelligi non potest.

Tunc verò superest soluenda ratio dubitandi, quæ præcipue moti sunt, qui negant posse Deum immediate per se ipsum necessitare voluntatem creatam stante indifferentia iudicii, quia nihil præcedit in voluntate creata à solo Deo, vt supponitur, vnde solum relinquatur concursus simultaneus, qui non videtur sufficere, cum ille in actionibus etiam liberis reperiatur. Dico tamen in ipso concursu simultaneo posse diversos gradus, & modos inueniri, quia in hoc nulla ostenditur repugnantia, vt ostendi, & consequenter potest dari aliquis concursus, seu aliquis modus actionis Dei, qui ex parte humanæ voluntatis requirat concomitantiam necessariam, id est, non subiectam potestati naturali quam eadem voluntas habet ad suspendendum suum influxum; qui concursus sit extraordinarius, & non debitus voluntati, sed potius sit repugnans naturali eius conditioni. Vnde alius concursus Dei esse potest requirens concomitantem influxum voluntatis potestati eius subiectum. Et per priorem poterit necessitari voluntas: licet cum poteriori liberè operetur. An verò idem dicendum sit de quolibet auxilio gratiæ adiuuantis, seu concomitantis, in lib. 5. videbimus.

Vera huius diuisionis, & terminorum eius intelligentia est maximè necessaria ad concordiam gratiæ cum libertate explicandam, & cum his, quæ diximus, connexa est, facileque ex illis intelligi potest, & ideo est hoc loco præmittenda. Prius verò supponemus ea, in quibus conueniunt auctores, deinde punctum controuersie expendemus.

Primo ergo videtur certum, & ab omnibus admittendum, aliquam necessitatem operandi aliquem effectum, & impotentiam faciendi simul alium post aliquam suppositionem posse consistere cum libertate tam potentie, quam actus eius, aliquam verò aliam necessitatem etiam ex suppositione repugnare libertati, vel vti eius. Hæc veritas sumitur ex Augustino, Anselmo, D. Thoma, & alijs auctoribus statim referendis. Et prior eius pars notissima est, nam præscientia diuina, prædestinatio, & voluntas Dei ex necessitate inferunt effectum liberum prædictum, prædestinatum, aut absolutè à Deo volitum, ita vt impossibile sit effectum sic prædictum, aut prædestinatum non inuenire; & tamen illa suppositio non obstat, quominus actus prædictus liberè fiat. Imo ex illa suppositione & que inferitur, liberè futurum esse, ac futurum esse, quia prædictum est, ac prædestinatum est, liberè fieri, ideoque ad veritatem scientiæ, & efficaciam prædestinationis non minus necessarium est, vt liberè fiat, quam vt fiat, quæ est doctrina Anselmi lib. de Concor. cap. 1. & 2. in principio, & vulgaris apud D. Thomam. 1. p. q. 19. art. 8. q. 22. art. 4. & 1. contr. gent. cap. 85. & sæpe alias. Item posita absoluta intentione finis, sequitur necessario electio medijs vnicis, & necessarijs, & nihilominus illa necessitas stat simul cum libertate si intentio libera sit. Denique voluntas in eo momento, in quo actum elicit, liberè operatur, & tamen dum operatur vnum, non potest contrarium simul operari, nec in eodem momento non operari, vtrumque simul ponendo, quia hoc inuoluit repugnantiam, & quia res, quando est, necesse est esse, vt Arist. dixit. 1. Perier. cap. 6. ergo aliqua necessitas ex suppositione stat simul cum libertate.

Alteram item partem probatur exemplis, quia beatus amor in Patria eam habet necessitatem, quæ libertatem excludat, & tamen illa necessitas non est sine aliqua suppositione saltem visionis Dei. Item motus voluntatis, qui dicuntur primo primi, sunt necessarij simpliciter, id est, non liberi, quauis non sine aliqua suppositione ex parte cognitionis illam necessitatem habeant. Et simili modo actus gratiæ excitantis sunt ita necessarij in nobis, vt non sint liberi, & tamen non sunt necessarij, nisi ex aliqua suppositione diuinæ motionis, seu immisionis efficacis, vel ex parte subiectæ apprehensionis. Ratio vero est, quia non obstante naturali libertate potest voluntas multis modis necessitari, ita vt non sinatur liberè operari: ergo potest aliquid supponi ad volendi actum, quod eius libertatem impediat: ergo est aliqua suppositio, quæ tollat libertatem, & consequenter necessitas aliqua in sensu composito esse poterit contraria libertati.

Secundo fatemur omnes, distinctionem duplicis necessitatis in sensu composito, & diuino in legitimo sensu explicatam optimam esse, & ad plures difficultates circa liberum arbitrium explicandas necessariam. Ita sumitur ex Augustino, Anselmo, & D. Thoma locis infra citandis: nam licet verbis illis formalibus non vtiatur, rem eandem docent, & omnes antiqui, & moderni Theologi illa distinctione vtuntur cum Mag. Bro in 1. d. 38. & seq. Dicit autem Ledesma articulo 12. ad 9. modernos Theologos, qui

*Solus
fundamentum
relicto ratio
dubitandi.*

*Secunda
pars supposita.*

*Secunda
suppositio.*

qui non sunt (ait) ex schola D. Thomæ, irridere illam distinctionem acceptam à Patribus, & Scholasticis, quos oportet venerari. Per quos Modernos non nisi Scriptores Societatis I. E. S. V. intelligit, præcipuè verò Molinam, Vazquez, & me, quos nominat. Sed nullū locum affert, ubi illa distinctio, ut à Patribus, & Theologis data est, à nobis reproberetur. Imò citat loca in quibus illa utuntur, Molina in Concord. q. 14. disp. 38. in fine Vazquez. 1. p. disp. 66. c. 3. & Suar. disp. 14. sect. 9. Vnde quia aliquando reprobamus falsam aliquam explicationem illius divisionis, idèd nobis attribuunt, quod illam rejiciamus, vel irrideamus; quod ego admonui lib. 1. de Auxiliis. 3. n. 9. & 10. quem locum, & verba mea refert dictus auctor, & nihil respondet. Quapropter si non maiori fundamento me vocat alienum à doctrina D. Thomæ, quam illius distinctionis impugnatorum, nihil profectò nomini nostro, aut doctrinæ officere potest. De illa ergo distinctione absolute sumpta nulla est inter nos controuersia, sed de vero sensu illius, ex quo eius ratio pendet.

5. Tertiò addimus, quod licet duo actus inter se simul repugnent, & sint impossibiles, nihilominus non repugnat vnus, & eandem facultatem simul esse potentiam ad vtrumq. actum, ita ut particula, *Simul*, non ad actus inter se componendos, sed ad potentiam simul vtriusq. existentem referatur. Ita est ab omnibus receptum, imò per se euident primò in potentijs receptiuis: nam idem lignum habet potentiam, quæ simul est potentia ad recipiendum calorem, & frigus diuisim, licet non possit simul vtrumq. recipere, & eadem materia simul est potentia ad omnes formas, licet non possit pluribus formis simul informari. Secundò in potentijs actiuis, intellectus enim simul habet vim actiuam assensus, & dissensus, non tamen, ut vtrumque simul faciat, & idem est in voluntate, vel potentia motiua secundum locum, seruata proportione. Et ratio est, quia inter actus ipsos est repugnantia, in ipsa verò potentia nulla est oppositio: imò vna eminens indiuisibilis facultas potest esse capax, vel effectrix vtriusque actus per se, ac diuisim spectati.

6. Atque hinc quarto supponimus, quando talis facultas capax contrariorum actuum, vel ad vtrumq. potens, vnum illorum efficit, vel recipit, non amittere potentiam illam quasi radicalem, & fundamentalem, quam ad alterum actum habet, id est, quado intellectus, v. g. credit, non amittit vires naturales, quas habet ad dissentiendum; illas enim retinet sub priori actu, licet non possit illas exercere, quando priorem actum retinet. Et similiter superficies alba eandem potentiam integram retinet ad recipiendam nigredinem, quam ex se habet, licet illam exercere non valeat in ordine ad nigredinē, quando albedine actuat. Hoc ergo modo etiam de voluntate certum est, quando est sub vno actu, sub illo habere potestatem sibi innatam ad suspendendum talem actum, vel faciendum contrarium, etiam si non possit hac facultate vti, simul perseverando in priori actu. Quando ergo actus sunt inter se repugnantes, potentia de se apta ad vtrumque, & sub vno existens ratione potestatis, quam retinet, dicitur posse alium actum facere, vel recipere in sensu diuiso, quia si præsens actus auferatur, per eandem potentiam, quam nūc habet, poterit recipere alium, non tamen in sensu composito, quia manens sub hoc actu non potest simul habere alium. Et in hac etiam explicatione sensus compositi, & diuisi nulla est contentio. Sed difficultas est, quales debeant esse ipsi actus inter se repugnantes respectu eiusdem voluntatis liberæ, ut impossibilitas illa, vel necessitas in sensu composito non repugnet libertati? vel quando actus erunt tales, ut necessitas vnus proueniens ex suppositione alterius, libertati repugnet?

7. Vltimò supponenda est doctrina Anselmi, quam

etiam alij Doctores negare non audent; quamuis aliter, quam nos, illam intelligat. Anselmus ergo in lib. vltima sup-
de Concordia c. 11. & 2. sæpe, & lib. 2. Cur Deus homo c. posito certe
18. Duplici distinguit necessitatem. Vnam vocat præcedentem, quæ facit rem esse: alteram subsequenter, quam
facit ipsemet operans, & priorem dicit repugnare liber-
tati, non tamen posteriorem. Similiter modo distin-
guit potest duplex sensus compositus: vnus, qui fit ex
suppositione præueniente, alius, qui ex subsequenti:
& quando necessitas est in sensu composito priori
modo, per talem compositum sensum non saluatur
libertas, quia illa suppositio inducit necessitatē simpliciter, & libertati contrariam, iuxta doctrinam Anselmi: quando verò suppositio est consequens, tunc
optimè accomodatur distinctio sensus compositi, & diuisi, quia necessitas in tali sensu composito non
repugnat libertati, iuxta eandem doctrinam. Idem-
que dicendum est de alia duplici necessitate consequentis, & consequentia, quæ sumitur ex D. Thom.
1. p. q. 14. art. 13. & q. 19. art. 8. in solutionibus argumen-
torum, & q. 22. art. 4. & q. 23. art. 2. ad 3. nam prior ne-
cessitas dicitur contraria libertati, quia est absoluta
necessitas rei, posterior vero dicitur non tollere liber-
tatem. Est autem notanda differentia, quia primum
membrum est simpliciter, & vniuersaliter, & (ut sic
dicam) positiuè verum. Secundum autē membrum
solum negatiuè, & permissiuè, seu indefinitè accipi-
endum est, ut sit verum. Aliqua enim necessitas con-
sequentia repugnat libertati, qualis est hæc: homo
videt Deum, ergo amat illum. Sensus igitur illius mem-
bri est necessitas consequentia: non semper repu-
gnare libertati, vel solam necessitatem consequentia
non satis esse, nisi adiungatur necessitas consequen-
tis. Et idèd membrum illud subdistingendum est,
iuxta distinctionem Anselmi. Nam si consequentia est
necessaria ex suppositione antecedente, repugnat li-
bertati; si verò sit ex suppositione consequente, non
erit libertati contraria. Totum ergo hoc negotium
ed reuoluitur, ut intelligamus, quæ suppositio ante-
cedens dicatur, quæ consequens, quod statim vide-
bimus.

8. Prima ergo sententia est, nullam suppositionem inducentem necessitatem in sensu composito excludere libertatem ab actu, vel facere necessitatem simpliciter, præter illam, quæ posita voluntas ab intrinseco, & natura sua determinatur ad vnum, & ad exercitium actus, omnem verò aliam suppositionem, quantumuis antecedentem, & positā sine vfu libertatis, ac inducentē necessitatem in sensu composito, seu (quod idem est) habentem impossibilitatē cum carentia actus, esse repugnantē libertati, aut facere necessitatē simpliciter, sed tantum secundum quid, seu necessitatē consequentis, sed consequentia. Priori modo determinatur voluntas in patria, media visione beatifica, & in via in motibus primo primis, vel in somno, pueritia, aut amentia, & idèd necessitatur simpliciter, quia supposito tali modo cognitionis, naturaliter, & ab intrinseco, determinatur. At verò extra hunc modum suppositionis nulla est necessitas simpliciter, quia nihil potest illo modo determinare voluntatē ab intrinseco, nisi ex parte intellectus præcedat iudicium determinatum, quia voluntas non mouetur cōnaturali modo, nisi medio iudicio intellectus, & idèd non potest ab intrinseco ex parte sua determinari ad vnum, nisi ex parte iudicii præcedat determinatio, vel ratione obiecti, vel ratione modi proponendi illud. Tum quia sicut voluntas non fertur, nisi in cognitum, ita non determinatē fertur ab intrinseco, nisi in id, quod determinatē iudicatur ut omnino volendum: tum etiam, quia indifferētia iudicii est radix indifferētiæ voluntatis: ergo si ex parte iudicii non præcedat determinatio non potest voluntas ex se, & ab intrinseco determinari. Vnde vltierius inferunt huius sententiæ auctores, ut supra dixerat, nullam suppositionem antecedentem ex parte voluntatis

In quo pos-
ta sit diffi-
cultas.

1. Sententia.

voluntatis, quæ iudicium rationis non immutat, inducere necessitatem contrariam libertati, quantumvis inducat necessitatem in sensu composito talis suppositionis. Ac tandem inferunt ad libertatem actus sufficere potestatem non eliciendi illum in sensu diuiso, id est, talem potestatem, quæ licet sub tali suppositione existens non possit reduci in actum, sed suspensionem actus, de se tamen ad id sit potens, & ablata suppositione, exerceri etiam possit. Hæc opinio manifestè sequitur ex alia opinione Banez, quam tractauimus cap. 4. Eamq; ex professo defendunt Aluar. disp. 9. 4. tota, & disp. 22. ad 9. cum suis confirmationibus, & in 18. 23. 25. & 115. & Ledesma, dicta q. vnic. art. 12. ad 9.

⁹ Fundatur hæc opinio præsertim in particularibus exemplis, primò de scientia Dei, vel prophetia, quæ est suppositio antecedens inferens necessitatē in sensu composito, & non tollens libertatem. Secundò de voluntate Dei prædestinante, seu prædestinante, quæ etiam antecedit nostram voluntatem, & inferit similem necessitatem, & non tollit libertatem. Tertiò de concursu præuio. Quartò de auxilio efficaci præterminante, vel congruo. His exemplis addunt testimonia D. Thomæ, quia ubique ita expedit difficultates ex his principiis provenientes. De scientia. 1. p. q. 14. art. 13. ad 2. & 3. & q. 2. de Verit. art. 12. ad 4. De voluntate. 1. p. q. 19. art. 8. ad 3. & q. 22. art. 4. De prædestinatione. q. 23. art. 6. ad 3. & q. 6. de Verit. art. 3. ad 7. & 8. De concursu. 1. 2. q. 10. art. 4. ad 3. De Auxilio efficaci. 1. 2. q. 112. art. 3. A priori non asserunt rationem, nisi, quæ sumitur ex illo fundamento, quòd stante iudicio rationis voluntas non potest necessitari. Item, quia non obstat quacumq; suppositione extrinsecus proveniente, voluntas retinet potestatem simpliciter non eliciendi actum, si velit, quia integra eius potestas manet sub illa suppositione: ergo hoc satis est, ut actus sit liber, non obstante necessitate in sensu composito talis suppositionis.

¹⁰ Secunda verò sententia, quam nos amplectimur, est, suppositionem inducentem necessitatem in sensu composito, si talis sit, ut per vsum libertatis fiat, vel illum vsum liberum inuoluat, seu comitantē habeat, inducere tantum necessitatem consequentem, & secundum quid, & idè non pugnare cum libertate. Si verò talis sit suppositio, ut omnino antevertat vsum libertatis, & necessitatem operandi in voluntatem inducat ex tali suppositione, & in sensu composito, ita ut impossibile sit componi simul in voluntate talem suppositionem cum carentia actus, talem suppositionem inducere necessitatē simpliciter, & contrariam libertati. In priori parte huius sententiæ nulla est controuersia cum prioribus auctoribus: nā illam à fortiori admittunt. Et inductione est euident, quia voluntas in eo instanti, in quo liberè operatur, licet prius natura, quam eliciat actum, sit indifferens ad vtrumq; & idè neq; actus, nec carentia eius habeat ullam necessitatem, tamen supposito, quòd eliciat actum, iam non potest in eodem instante carere actu, sed habet illam necessitatem, de qua dixit Aristoteles, res, quando est, necesse est esse: illa ergo non repugnat libertati, cum in quocumq; actu libero necessitatio inueniatur. Idem est de concursu Dei concomitante in bibito in actu libero nostræ voluntatis, nam si ille esse supponitur, impossibile est, quin voluntas etiam humana operetur, quia inuoluit secum operationem voluntatis, ut lib. 3. explicabitur, & idè cum ille supponitur, eo ipso vsum libertatis supponitur, idèq; necessitas composita inde sequuta non repugnat actui libertati. Ratio denique in promptu est, quia vsum libertatis non destruit libertatem respectu eiusdem, nihil enim destruit se ipsum: ergo necessitas, quæ sequitur ex ipso vfu libertatis, non potest esse contraria eidem libertati.

¹¹ Posteriori partem nostræ sententiæ, in qua est controuersia, credimus esse de mente omnium illo-

rum Theologorum, qui ad libertatem actumalem voluntatis requirunt, ut politis omnibus prærequisitis ad agendum, possit agere, & non agere, etiam in sensu composito, ut supra explicauimus, & allegauimus, nam inde aperte sequitur, quoties suppositio omnino præcedit, & inter prærequisita ad agendum ponitur, & talis est, ut illa itante, voluntas tantum possit agere, vel tantum non agere compositiue (ut sic dicam) illam suppositionem impedire vsum libertatis in agendo, vel non agendo. Deinde tribuimus eandem sententiam illis Catholicis scriptoribus, qui hac ætate hæresim Caluini impugnant, eo quòd negaret libertatem nostrarum actionum, quamuis ille nō aliam necessitatem tribuat actibus nostræ voluntatis, nisi ex quadam suppositione antecedente, & extrinseca, & non immutante iudicium rationis. Neq; illum errasse credunt, quia putauerit illam necessitatem sufficere ad tollendam libertatem, sed quia talem necessitatem induxerit, supponendo eā repugnare libertati. Id constat ex Stapletonio, Bellarmino, & alijs, quos lib. 3. & 5. referemus. Deniq; ex Modernis auctoribus tractantibus presentes controuersias de gratia, quæ inter Catholicos versantur, præter auctores Societatis, tenet hanc sententiam insignis Theologus, & primarius in Salmanticensi Academia Ioannes Alfonso Curiel ad epist. 2. B. Petri. controuers. 2. alia 4. in ordine, præsertim nu. 175. 178. & 180. ubi ad libertatem docet esse necessariam potestatem componendi, tam agere, quam non agere cum omni suppositione præuia, & antecedente per modum principij. Item Lorca, quem etiam Aluar. allegat. 1. 2. quæst. 111. artic. 3. in fin. seu disput. 21. de Grat. in appendice. §. ult. & Alexand. Pefanti. 1. p. quæst. 19. art. 8. disp. 1. & Francisc. Diotalleui. in 1. p. sui opus. cap. 3. & sequenti.

Probaturq; auctoritate Anselmi locis supra citatis, ubi distinguendo duplicem necessitatem antecedentem, & consequentem, nostram sententiā docet, nam generaliter statuit necessitatem antecedentem repugnare libertati. Inde enim aperte fit, necessitatem in sensu composito proveniente ex antecedenti suppositione esse necessitatem simpliciter excludentem libertatem. Ad hoc verò testimonium respondet Aluar. dicta disp. 22. ad 9. duobus modis. Primus est Anselmum per necessitatem antecedentem intellexisse necessitatem absolutā, seu naturalem, quæ facit causam secundam operari sine proprio consensu, & absq; propria deliberatione rationis. Idque ex eo colligit, quòd Anselmus ponit exemplum in motu cœli, qui est necessarius ex influxu causæ superioris. Per necessitatem autem consequentem dicit intellexisse Anselmum necessitatem consequentem. Et hanc expositionem exemplis à longè petitis suadere conatur: sed frustra, & idè illa omitto. Sensus enim Anselmi non aliunde, quam ex verbis eius petendus est. Ipse aut quid intelligat per necessitatem consequentem his verbis declarat in dicto cap. 1. Concord. Cum dico, si Deus præsit aliquid, necesse est illud esse futurum, idem est, ac si dicam, si erit, ex necessitate erit; sed hoc necessitas non cogit, nec prohibet aliquid esse, aut non esse. Idè enim quia ponuntur res esse, dicuntur ex necessitate esse. Illam ergo vocat necessitatem consequentem, quæ sequitur ex eiusdem rei positione, quæ quidem verè dicitur esse necessitas consequentia, sed non cuiuscumq; consequentia, neq; ex quocumq; antecedente, sed ex illo, in quo res ipsa supponitur esse, ita ut sit illatio quasi identica formaliter, aut virtualiter, qualis est illa Aristotelis. Res, quando est, ne esse est esse. Vnde subiungit idem Sanctus, Nam cum dico, si erit ex necessitate erit. hic sequitur necessitas, quæ rei positionem non præcedit. Omnem ergo necessitatem, quæ rei positionem præcedit, vocat antecedentem, quæ verò sequitur ex rei positione vocat consequentem.

Aliter etiam id declarat inferius, constituendo differentiam inter actum, seu opus factum ex motione, & voluntatem.

ars de qua controuersatur.

Probatio Anselmi.

Prima sententia Aluar.

Ansel sententia ex eius verbis petendus.

Aliter euoluitur Aluar.

voluntatis, & ipsum actum elicitem a voluntate libera, quia in actu elicit, ut est ipsum velle, inuenitur tantum necessitas consequens, quia quod vult libera voluntas potest non velle, & necesse est, eam velle, cum vult. Potest namque non velle, antequam velit, quia libera est, sed cum vult, non potest non velle, sed eam velle necesse est, quoniam impossibile illi est id ipsum simul velle, & non velle. Vbi respectu ipsiusmet velle explicat necessitatem antecedentem, & consequentem, ut illa sit consequens, quæ sequitur voluntatem iam volentem; antecedens vero, quæ præcedit, utique causalitate, & natura, seu efficientia. Ideoque de actu imperato ait. *B. famam est necessarium, quia & voluntate cogitur fieri, & quod sit, non potest simul non esse.* Quia motio manus est necessaria ex suppositione voluntatis, & ideo respectu potentie motus est necessaria non tantum necessitate consequente, sed etiam antecedente, quia volitio est suppositio antecedens respectu potentie motus, quia est causa efficiens eius, quæ posita necessario sequitur actio. Et nihilominus respectu hominis illa actio est simpliciter libera, quia, ut subdit, *Has necessitates facit voluntas libera, quæ prius quam sint, eas cauere potest.* Vbi virtute debuit, illam necessitatem consequentem esse, quam facit voluntas libera, & sic iterum subdit: non repugnare, id, quod nulla necessitate cogente sit, necessario esse futurum ea necessitate, ait, *quam supra dixi fieri à libera voluntate.* Est ergo ex mente Anselmi necessitas consequens, quæ sequitur ex aliquo vultu ipsius libertatis, & ideo dicitur fieri à libera voluntate. Antecedens ergo necessitas erit, quæ in voluntate sit, & ab ipsa libertate eius non sit, sed antecedat vsui libertatis eius. Et eandem doctrinam habet dict. lib. 2. *Cur Deus homo* c. 18. ubi generaliter dicit. *Est namque præcedens necessitas, quæ causa est, ut sit res: & est necessitas sequens, quæ res facit.* Et infra necessitatem consequentem etiam vocat, *nihil essentem, & è contrario necessitatem prouenientem ex priori causa, censet antecedentem, & simpliciter absolutam.*

Frustrà ergo limitatur doctrina Anselmi ad causam præmouentem naturaliter, id est, ad operandum sine cognitione rationis. Quod præterea confirmo, quia descriptio illa necessitatis consequentis, quod fit illa, quæ à libera voluntate fit, est præcis, & adæquata: omnis ergo alia necessitas, quæ à libera voluntate non fit, comprehenditur sub alio membro necessitatis antecedentis, siue fiat cum cognitione rationis eius, cui operandi necessitas imponitur, siue absque illa, alias partitio non esset adæquata, contra sufficientiam doctrinæ, & contra mentem Anselmi. Vnde in cap. 2. ait. *Quadam prædicta, & prædestinata à Deo non euenire ea necessitate, quæ præcedit rem, & facit: sed ea, quæ rem sequitur, sicut supra (inquit) diximus.* Vbi partitionem ponit, ut adæquatam, & omnem necessitatem, quæ ita præcedit rem, ut non supponat illam, sed tantum faciat, antecedentem esse docet, & à consequente illam distinguit. Secundo quia aliàs esset impertinens illa distinctio ad rem, de qua agebatur: tractat enim Anselmus de actibus voluntatis, qui cum iudicio rationis fiunt, & de his vult ostendere, habere quandam necessitatem in præsentia, & prædestinatione diuina, cum qua consistit libertas, & respectu talium actuum illa distinctio vtritur: ergo non loquitur tantum de necessitate naturali, quæ esse potest sine cognitione rationis, sed simpliciter de necessitate antecedente, vel consequente tales actus, ut à libero arbitrio procedunt. Tercio quia motuum ad illam expositionem ex vno exemplo sumptum debilissimum est, tum quia non est necesse exemplum esse simile in omnibus, tum etiam quia in locis proxime citatis ponit etiam exemplum in seditione futura, & in peccato. Tum denique quia in ultimo loco excludit à necessitate consequente non solum causam naturalem, sed absolute omnem causam efficientem, & necessitatem inducentem.

Ideoque cum dixisset, *Quoniam vera fuit fides eius* (id est Virginis) *necesse erat ita futurum esse sicut credidit, subiungit. Quod si iterum perturbat, quod dico, necesse erat, memento, quia veritas fidei Virginis non fuit causa, ut ille moreretur, sed quia hoc futurum erat, vera fuit fides.*

Addit vero prædictus Auctor aliam expositionem, quam dicit esse forte clariorem. Nimirum necessitatem ex voluntate Dei prouenientem non esse antecedentem, quia licet antecedat causam secundam, seu voluntatem creatam, non antecedat causam primam, eiusque voluntatem, sed consequitur illam. Vnde infert, sicut necessitas voluntatis hominis in suum actum non tollit libertatem actus eius, sed facit ita necessitatem prouenientem ex antecedenti influxu voluntatis diuinæ non impedire libertatem, sed potius causare illam in ipsamet voluntate humana, quia vehementius influit, & operatur, quam ipsamet voluntas humana. Et ad hoc confirmandum inducit verba Augustini lib. de Corrupt. & grat. cap. 14. Vbi exaggerat potestatem voluntatis diuinæ in humanam.

In hac vero responsione neque expositio verborum Anselmi, nec doctrina ipsa probari potest. Ratio prioris partis est, quoniam Anselmus aperte loquitur de necessitate antecedente, vel consequente respectu illius voluntatis, à qua debet actus liber, vel necessario procedere. Vnde in lib. de Concord. expresse loquitur de voluntate humana, cum dicit, necessitatem consequentem esse, quam eiusdem voluntatis libertas facit, antecedentem verò, quam prior causa facit. Et sub priori causa Deum etiam includit, nam ob eam rem conatur etiam ex parte ipsius antecedentem necessitatem tollere. Ac propterea dicit scientiam, & voluntatem Dei pertinere ad consequentem necessitatem, non quia respectu ipsius voluntatis diuinæ necessitas illa sit consequens, sed quia ipsamet scientia Dei non antecedit simpliciter vsui liberum ipsius voluntatis humana, sed illum includit. Et inde etiam dicit voluntatem Dei non inducere necessitatem antecedentem, quia non prædestinat, nisi sicut est in præsentia, ut expresse dicit in cap. 2. In altero verò loco lib. 2. *Cur Deus homo* prius c. 17. declarat, quomodo Deus nihil ex necessitate simpliciter faciat, quia nulla necessitas præcedit eius velle, sed ab eius voluntate procedit. Postea vero in c. 18. eodem modo cum proportionem loquitur de voluntate humana ut libere operante, & respectu illius vult necessitatem debere esse consequentem, ut cum libertate subsistat.

Ratione item id conuinci potest, quæ simul improbatur illa doctrina in se spectata: nam actus hominis non est liber per ordinem ad voluntatem Dei, sed per ordinem ad voluntatem hominis, sicut non est vitalis actus hominis, quia procedit à Deo; sed quia procedit ab intrinseco principio vitæ hominis: ergo ut actus sit liber homini, oportet, ut non sit necessarius eidem homini per necessitatem antecedentem liberum influxu eius, nec satis est, quod illa eadem necessitas sit consequens respectu Dei: inde enim solum fiet, quod actio vel effectus sit liber Deo, non vero homini. Nam si necessitas est illi antecedens ex influxu Dei, iam ipse non ex sua libertate, sed ex immixta necessitate operabitur, ac subinde non erit illi actio libera, sed Deo. Confirmatur, quia Deus potest necessitare voluntatem humanam, ut supra est ostensum, & tamen tunc etiam necessitas illa est consequens respectu voluntatis Dei, non enim fit, nisi quia Deus vult, & nihilominus necessitat voluntatem hominis, quia ad illam antecedit: ergo necessitas in sensu composito ex suppositione antecedente voluntatem hominis, licet consequatur voluntatem Dei, tollit vsui libertatis in homine, licet illum in Deo supponat. Sicut etiam è contrario necessitas, quæ est in amore beatorum in patria, est consequens respectu voluntatis Dei, nam ipse libere præbet concursum ad illum

Quid ex doctrina Anselmi inferatur.

Argumentum ab adæquata distinctione necessitatis.

15. Ensisio Aluar.

16. Illa expositio non habet præsent.

17. Ratione nullatur nostram sententiam.

illum amorem, necesse illi necessarius ille concursus, nisi quia vult, vel promittit illum dare, & ideo ipsi Deo effectus ille liber est, & nihilominus est necessarius homini amanti, quia respectu illius necessitas illa est antecedens, eo quod non fiat per liberam voluntatem, sed positus omnibus prærequisitis ad amandum, ex necessitate sequitur. Ergo necessitas antecedens, & consequens consideranda est respectu eiusdem voluntatis, cui effectus est liber, vel necessarius, non respectu alienæ voluntatis. Neque ad hoc refert, quod voluntas diuina sit superior, & efficacior, quia libertas non consistit in independentia, aut efficacia, sed in indifferentia illiusmet causæ, quæ dicitur liberè operari. Vnde si vehementia illa influxus diuini tanta esset, ut induceret in voluntate hominis necessitatem antecedentem, procul dubio vsum libertatis eius impediret. Sed mirabilis sapientia Dei est, quod licet vehementia influat, ita se accommodat, ut necessitatem antecedentem non inducat: imo sine tali necessitate voluntatem hominis mutari facit, prout vult. Et hæc est doctrina Augusti in citato loco, quam in l. 5. late tractabimus.

18. Ex quo etiam facile improbat alia responsio, quæ ex eodem Auctore in eadem disput. ad 8. desumi potest, ubi proposito simili argumento non fundato in Anselmi auctoritate, sed in ratione, quia si suppositio ita antecedit voluntatem, ut non sit in potestate eius illam ponere, vel tollere, & ex tali suppositione necessario sequitur actus, talis actus non potest esse liber. Respondet, hanc propositionem esse veram, quando suppositio se tenet ex parte alicuius causæ creatæ distinctæ ab ipsa voluntate humana, non vero si se tenet ex parte primæ, & vniuersalissimæ causæ. Probatque hanc partem posteriorem exemplis, quia prædictio negationis Petri fuit suppositio antecedens, quam Petrus non potuit sua voluntate tollere, aut ponere, & illa posita necesse fuit sequi negationem Petri, & nihilominus non abstrulit libertatem. Similiter promissio conuersionis gentium fuit suppositio antecedens eodem modo, quæ posita non potuit non impleri, & non obstitit, quominus conuersio illa liberè fieret. Rationem etiam adhibet, quia sola prima causa potest immutare voluntatem humanam efficaciter, & in se ipsa, & seruato modo operandi eius naturali. Et ad hoc allegatur D. Thom. 1. p. q. 22. art. 4. & 3. contra gent. c. 148. Iuxta hanc ergo doctrinam potest ad Anselmum responderi, eius distinctionem limitando, quoad membrum de necessitate antecedente, ut intelligatur, quando talis necessitas antecedens provenit à causa creatâ, non vero quando provenit à causa primâ.

19. Sed neque expositio, neque doctrina est probabilior, quam præcedens. Nam in primis Anselmus illis locis tractat de necessitate proveniente à Deo, nimirum à scientia, voluntate, vel prædestinatione Dei, & ad salvandam libertatem hominis, etiam respectu ipsius Dei, putat esse necessariam distinctionem illam de necessitate antecedente, & consequente: ergo non habet locum in doctrina, & mente Anselmi illa limitatio. Quin potius ipse aperte supponit, etiam respectu Dei, non subsistere libertatem cum necessitate antecedente, etiam si à Deo ipso proveniat, ac subinde neque saluari libertatem per distinctionem sensus compositi includentis talem suppositionem antecedentem, & à Deo ipso provenientem. Vnde Vuald. loco infra citando recte intellexit, Anselmum loquutum esse de necessitate, quam ipse vocat necessitatem extraneam voluntati, quia provenit ab extrinseca causa, & maxime ait excludere necessitatem prævenientem, quæ à Deo possit provenire.

20. Deinde doctrina ipsa impugnatur ex his, quibus supra probauimus, ut operatio sit libera, necessarium esse, ut stantibus omnibus prærequisitis ad agendum etiam ex parte Dei voluntas possit agere, & non agere, & componere, tam ipsum agere, quam ipsum non

Part I.

agere cum omnibus illis prærequisitis. Nam ex illa doctrina necessario sequitur omnem suppositionem antecedentem in sensu à nobis explicato, si necessitatem inducat, impedire vsum liberum, etiam si à Deo proveniat. Probat, quia talis suppositio, si detur, erit vnum ex prærequisitis ad agendum, & illo posito non poterit voluntas aliud agere, nisi id, quod ex tali suppositione necessario sequitur, ergo illa necessitas etiam si à Deo proveniat, repugnat libertati. Eo vel maxime, quod si necessitas illa antecedens repugnat libertati, est propter formalem repugnantiam, & contradictionem, quam cum illa inuoluit, nimirum quod voluntas subdatur illi suppositioni, & actioni ex necessitate, & quod simul cum vera libertate, & indifferentia talem actionem eliciat, ergo vndeunque proveniat illa necessitas, siue à Deo, siue aliunde, repugnat libertati, quia quod proveniat à Deo non tollit dictam repugnantiam, nec quicquam ad seruandam libertatem refert. Vnde recte Vuald. l. 1. Doctrin. fid. cap. 28. impugnando eandem doctrinam in quibusdam, qui dicebant, necessitatem ab inferioribus causis repugnare libertati, non vero inditam à causa superiori, inquit, Vnde cumq; ab extra inuolueris necessitatem, quæ derogat potestati, statim præiudicas libertati. Quod ex doctrina Augustini lib. 3. de Lib. arb. cap. 3. & aliorum Patrum confirmat.

Neque ratio differentie, quam Alu. adiungit, quicquam iuuat, tantum enim probat solum Deum posse per se, & directè immutare voluntatem: hinc autem non sequitur posse illam immutare per motionem præuiam necessitatem in sensu composito talis motionis, salua eius libertate: nam eo ipso quod sic mouet, non sinit illam connaturali modo operari: & hoc confirmant, quæ supra diximus de potestate Dei ad necessitatem inferendam voluntati. Vnde licet ad omnipotentiam & providentiam Dei pertineat, ita disponere effectus liberos, ut & infallibiliter, & libere eueniant, sicut ab ipso prouidentur, quod in citatis locis D. Thomas docet: non tamen pertinet ad eius omnipotentiam, vel providentiam facere, ut effectus eueniat ex necessitate antecedente simpliciter & quod libere eueniat, neque in citatis locis D. Thom. hoc docet, neque docere potuit, cum repugnantiam inuolueret. Exemplum vero de prædictione, vel promissione Dei, eadem sunt, quæ de præscientia, & præfinitione, de quibus Ansel. expresse docet pertinere ad necessitatem consequentem, non ad necessitatem antecedentem, quod verissimum esse partim in Proleg. 2. partim in l. 3. & 5. ostendimus.

Doctrina ergo generalis Ansel. est, necessitatem in sensu composito tunc solum recte componi cum libertate arbitrij, quando ipsa suppositio sit per vsum liberi arbitrij, vel saltem illum supponit, aut concomitantem includit: necessitatem autem ex suppositione omnino antecedente ad vsum liberi arbitrij, etiam si dicatur ex suppositione, & in sensu composito, esse necessitatem simpliciter, & non posse cum vera libertate componi. Atque ita intellexerunt, & probauerunt illam distinctionem Anselmi Alen. 1. p. quæ. 24. memb. 4. & 5. Albert. in 1. d. 38. art. 4. Richard. q. 6. & grauissime omnium Vuald. lib. 1. Doctrin. fid. antiq. c. 25. ubi etiam addit, doctrinam illam Anselm. sumptam esse ex Aug. l. 5. de Ciuit. c. 10. ubi licet non eisdem verbis, in sententia illam insinuat: distinguit enim duas necessitates, vnam, quæ libertati repugnat, aliam, quæ optime cum illa subsistit. Priorem dicit esse illam, quæ non est in nostra potestate, sub qua comprehendit Augustin. illam omnem, quæ ab extrinseco provenit, etiam nobis nolentibus, quæ profecto pertinet ad antecedentem necessitatem. Vnde sub alio membro comprehendere videtur Augustinus omnem necessitatem, quæ est sine extrinseca vi: nam duo exempla illius ponit, scilicet necesse esse Deum semper viuere: & omnia præscire, quorum prius est absolute necessarium, posterius tantum ex suppositione obiecti. Et

C

eti. Et

Et ideo de hoc membro posteriori ait Augustinus non repugnare libertati, quia quatenus suum obiectum supponit, est in nostra potestate, & hoc est, quod ait. Non propterea nihil est in nostra potestate, quia Deus praesciuit quid futurum esset in nostra voluntate. Non enim qui hoc praesciuit, nihil praesciuit. Porro si aliquid praesciuit, profecto & illo praesciente est aliquid in nostra voluntate. Vnde in fine concludit. Non ideo homo peccat, quia Deus illum peccaturum praesciuit, sed ideo non dubitatur ipsum peccare dū peccat, quia Deus illum peccaturum esse praesciuit, qui si noluit, utique non peccat, sed si peccare noluerit, etiam hoc ille praesciuit. Perque omnia aperte indicat necessitatem consequentem, id est, vltimū ipsiusmet libertatis supponentem. Deinde sic concludit Vualdentis. Necessitas ergo procedens non competit arbitrij libertatem, & ideo ipsa non conuenit humanis effectibus. Periculose ergo, ut mihi videtur, quidam magni viri necessitatem istam praecedentem ponunt in humanis operibus, etiam & quod fiat a voluntate Dei, maxime cum antiquis Patribus nihil consonans reperire possunt, cum conantur. Quae verba ideo dixit, quia non credidit posse aliter Vviclepho resistere, & valde notanda sunt hoc tempore ad tuendam fidei causam contra Caluinum.

Vuald. verba
notati di-
gna.

23.
Idem.

Non solum
Ans. sed etiam
Thomae clarissimo
ore dicunt, non esse
ibi necessitatem aliqua
na D. Thomae
praecedentem, sed consequentem,
qua nihil efficit.

Eandem doctrinam repetit, & grauius verbis confirmat idem Auctor eodem libro i. capite 28. vbi non solum Anselmo, sed etiam D. Thomae hanc sententiam tribuit dicens. Venerabilis Anselmus, & Sanctus Thomas clarissimo ore dicunt, non esse ibi necessitatem aliquam praecedentem, sed consequentem, qua nihil efficit. Quia vero nullum D. Thomae testimonium in particulari allegat, nonnulla à nobis recensenda sunt, quia quod ille ibidem refert, hodie etiam fit, & D. Thomae imponitur, quod necessitatem ponat praecedentem, quae rem obliget ad euentum. Contrarium autem ipsum cum Anselmo docuisse ostenditur primo ex verbis eius libr. i. Perihier. lection. 15. in i. §. vbi explicans axioma Aristotelis, Omne, quod est, quando est, necesse est esse, dicit fundari in illo principio, Impossibile est idem simul esse, & non esse, nam inde fit, ut quod est, necesse sit esse, quando est. Et haec est (inquit) necessitas non absoluta, sed ex suppositione. Et inferius in §. 2. art. Illud, quod non est absolute necessarium fieri necessarium ex suppositione eiusdem. Ex quibus colligo iuxta mentem, ac sententiam D. Thomae verum sensum compositum excludentem necessitatem absolutam contingentiae, seu libertati contrariam debere fundari in suppositione eiusdem rei, cui attribuitur necessitas, & virtualiter debere includere illud principium, Impossibile est, idem simul esse, & non esse. Ergo hic etiam sensus seruandus est in sensu composito: in quo dicitur actus liber necessario euenire, utique ut in sua hypothese includat actum ipsum libere factum, vel futurum: quae est necessitas consequens ab Anselmo tradita. Vnde omnes Theologi in hac materia vtuntur sensu composito in illo sensu, in quo traditur ab Aristotele citato loco, & à D. Thomae exponitur. Atque ita colligimus ex mente Diui Thomae (quantuis expresse eam ibi non declarat) omnem necessitatem, quae non est ex suppositione eiusdem rei, sed ex alia priori, esse antecedentem, & absolutam, seu simpliciter, quia non fundatur in illo principio, Impossibile est idem simul esse, & non esse: quia si non supponitur res ipsa, sed causa rei, etiam si posita causa non sequatur effectus, non sequitur idem esse, & non esse: sed sequitur simul esse posse talem rem, quae est causa, & non esse rem, quae est effectus, quod longe diuersum est. Vnde idem D. Thomas libro 2. Physicor. lection. 15. in principio, distinguendo duplicem necessitatem, absolutam, & ex suppositione, generaliter pronuntiat, quod necessitas illa, quae pendet ex causis prioribus est absoluta, quod in tribus causis materiali, formali, & efficiente declarat, & adiungit. Quod autem habet necessitatem ab eo, quod est posterius in esse, est necessarium ex conditione, vel suppositione, quae est manifesta declaratio distinctionis Anselmi in sensu à nobis tradito.

Angelicus
Doctor om-
nino, ut nos
sentit cum
Anselmo.

24.

Quia verò declarando illud prius membrum in causa efficiente, exemplum ponit in motu solis, re-

spondent moderni, qui se discipulos eius maxime profitentur, illum loqui de causis naturalibus, seu inferioribus, non de causa prima. Sed hoc est in primis contra generalitatem priorum verborum, quae non limitantur propter vnum exemplum, quia non oportuit in omnibus speciebus causarum efficiētium exempla ponere, nam illud tanquam notius positum est. Deinde obstat vis rationis, quae non est minor in prima causa, quam in alijs, ut paulo antea dictum est. Praeterea obstat definitio primi membri, quae, ut sit adaequata, non admittit necessitatem secundi modi, nisi vbi non ex priori aliquo, sed ex posteriori sequitur. Vnde illi Doctores vt suam opinionem D. Thomae adscribant, illius doctrinam mutilant, & partitionem, vel declarationem eius insufficientem reddunt. Accedit, quod idem Diuus Thomas 3. parte. q. 46. artic. 1. cum dixisset, quandam esse necessitatem ex aliquo exteriori, quod si sit causa efficiens, vel mouens facit necessitatem coactionis, ad excludendam hanc necessitatem à passione Christi, addit, non habuisse illam ex parte Dei: ergo intelligit, sub illa violenta necessitate proueniente ex aliquo exteriori principio, includi etiam illam, quae à Deo prouenire potest.

Male allegat
tu D. Thomae
se explicat.

His consonat alia doctrina eiusdem Doctoris Sancti, quaestione sexta de Mal. artic. vnic. vbi generaliter docet ad libertatem actus voluntatis quoad exercitium necessarium esse, vt ab extrinseco principio, etiam à Deo ipso, non necessitetur, utique ex aliqua suppositione antecedente, & prauia. Vnde sic inquit. Deus cum omnia moueat secundum rationem mobilium, leuia sursum, & grauius deorsum, etiam voluntatem mouet secundum eius conditionem, non vt ex necessitate, sed vt indeterminate se habentem ad multa. In quibus verbis obiter notari potest pro alijs quaestionibus postea tractandis, Deum ratione concursus generalis, & concomitantis dici mouere omnia, sic enim, & non aliter, mouet leuia sursum, & grauius deorsum: ita ergo ratione eiusdem concursus intelligendus est Diuus Thomas hic, & in multis alijs locis, cum dicit Deum mouere voluntatem. Item in hoc ipso mouendi genere dicit mouere voluntatem secundum eius conditionem, in qua conditione illa duo, tanquam opposita, contraponit, scilicet, vt ex necessitate, & vt indeterminate se habente, sentitque Diuus Thomas (quod ad praesens spectat) si motio etiam ipsius Dei praecedat determinando, induci sensum compositum repugnantem modo proprio operandi voluntatis, & consequenter inferri necessitatem simpliciter, & non tantum secundum quid.

25.
Idem alibi.

Notandum.

Tandem ratione declaratur, & sensus Anselmi, & nostra sententia, quia quando suppositio est antecedens in sensu dicto, id est, non facta per vsum libertatis, sed praueiens illum, si effectus est necessarius conexus cum tali suppositione, talis necessitas non est fundata in illo principio, Impossibile est idem simul esse, & non esse, vt iam supra declarauimus, quia non sunt idem id, quod supponitur, & quod necessario sequi dicitur: ergo fundatur in alio principio, videlicet, impossibile est poni talem causam sic affectam, & ex illa non sequi talem effectum distinctum ab ea conditione, vel affectione, quae in causa supponitur, ergo haec non est necessitas sensus compositi, de quo Aristoteles, & Anselmus, qui illum allegat, & D. Thomas, qui illum exponit, & ceteri Theologi qui illum sequuntur, loquuti sunt: ergo illa non est necessitas tantum secundum quid, quae dici solet consequentiae sed est necessitas simpliciter, & consequentis, quia est necessitas effectus ex sua causa, quae est propria necessitas physica, quae in ipsa affectione rei inuenitur: & non est tantum illationis, & quasi ex mentis comparatione, qualis est in necessitate eiusdem rei ex sui ipsius suppositione. Secundo, si suppositio illa antecedit omnino vsum libertatis, in eius positione non interuenit exercitium libertatis humanae, nec etiam interuenit in emanatione effectus à tali suppo-

26.
Nostra sen-
tentia cum
Anselmo
ratione proba-
tur.

suppositione, quia fit cum tanta necessitate, ut non subdatur dominio eiusdem voluntatis, nec ipsa possit illam dimanationem impedire: ergo ille effectus in re ipsa non fit cum vñ libero voluntatis humanæ, ergo non est liber: ergo sensus compositus ex tali suppositione non sufficit ad saluandam libertatem.

Tertio posita huiusmodi suppositione voluntas, etiam speciata prius natura, quam operetur, tantum potest vñ agere, illud scilicet, quod ex tali suppositione sequitur cum necessitate quoad exercitium: ergo non agit vt potens agere, & non agere positus omnibus prærequisitis ad agendum. Nec satisfacit responsio, quod voluntas etiam tunc agit, vt potens agere, & non agere, quia sub illa suppositione retinet totam suam potestatem ad vñ quicquid indifferenter, vt in quarta suppositione admittimus. Hoc, inquam, non satisfacit, quia vt in superioribus cum Scot. & Capr. dixi, illa potestas est ibi quasi sopita, & impedita quoad omnia alia præter illud vñ, quod ex tali suppositione necessario sequitur, & ideo est tantum potentia remota ad plura, non vero est potentia proxima qualis ad vñm libertatis requiritur, vt supra explicando descriptione liberi arbitrii probatum est: ergo sensus compositus ex tali suppositione reuera non saluat libertatē. Debet ergo in illo accipi suppositio consequens, nō antecedens, in sensu à nobis declarato. Et è conuerso potentia in sensu diuino tunc deferuiet libertati tuendæ, quādo illa potestas intelligitur proxima in ipsa voluntate, prius natura, quā se ad alteram partē determinet, tunc enim diuino ipsa, vt scidicā, est in potestate simpliciter ipsius voluntatis, alias si diuino non est in potestate voluntatis, id est, si aliquid in illa ponitur, quod ipsa impedire, aut remouere non potest, vt alterū ex duobus operetur, tunc sensus ille diuinus inutilis est ad libertatem tuendā, nam in potentis naturaliter operantibus talis potestas in sensu diuino reperiri potest, vt in superioribus etiam argumentatus sum.

Neg. contra hanc sententiam obstant motiua alterius opinionis: nam exempla, quæ adducuntur, omnia inuolunt suppositionē consequentem, non antecedentē. Nam scientia Dei, vt Anselm. docet, inuoluit, re esse futuram, & ita licet antecederet æternitate, non est suppositio antecedens, quia secundum habitudinē, quam dicit ad tempus, in quo res est futura, non prius est, quā sit verum, rem esse futuram: imo ordinationis supponit determinationē futuram per liberū vñm libertatis, quia præscientia hæc futurorum, vt scientia visionis est, non est causa, vel ratio, quod res sit futura, sed pura intuitio rei futuræ, vt infra dicam, & ideo non mutat modum eius, vt etiam dixit Aug. l. 3. de Lib. arb. à principio. Eadem ratio est de prophetia, cum hæc in præscientia Dei nitatur, & sit illa posterior. Secundum exemplū erat de voluntate Dei prædeterminante, seu prædefiniēte, de qua in l. 5. ex professo dicturi sumus. Nunc breuiter cum Anselm. lib. de Concord. c. 2. dicimus, Dubitari non debet, quia eius prædestinatio & præscientia non discordant, sed sicut præscit, ita quoque prædestinat. Et infra. Sicut præscientia, quæ non fallitur, non præscit, nisi verum, sed erit aut necessarium, aut spontaneum, ita prædestinatio, quæ non mutatur, non prædestinat, nisi sicut est in præscientia. Itaque etiam voluntas diuina, etiam si sit absoluta, efficax, & prædestinans, seu prædefiniens, quatenus est de actibus liberis, & decernit non solum vt sint, sed etiam vt liberi sint, supponit aliquam præscientiam saltem conditionatam, ipsius liberi vñs voluntatis futuri cum solo concursu comitante, si ceteræ præuæ conditiones necessariae ad volendum congruē voluntati præparentur, & quia voluntas illa prædefiniens semper obseruat aliquo modo hunc respectum, ideo ex hac parte est suppositio consequens, & non antecedens. Et hoc modo efficacia diuinæ voluntatis non obstat libertati voluntatis creatæ: imo illam munit, & dirigit, vt in lib. 5. ex professo explicaturi sumus.

Pars I.

Tertium exemplum erat de concursu præuio, quod dicimus falsum supponere, vt in l. 3. ad finem ostendimus. Quartum erat de auxilio efficaci, ad quod dicimus, si intelligatur esse de se ita efficax, vt physice prædeterminet voluntatem creatam, falsum etiam supponere: si vero sit sermo de auxilio efficaci per vocationem congruā, sic non ita est suppositio antecedens, quin connotet habitudinem ad vñm liberū præcognitum, vt aliquo modo, id est, sub conditione futurum, & ex eo capite non est suppositio antecedens, sed consequens, vt in l. 5. tractandum est.

Nec D. Thomas in locis, quæ ibi allegantur, aliquid in contrariū docet. Quia potius in dicta q. 14. i. p. art. 13. ad 2. ait, præscientiam Dei non tollere libertatem actus futuri, quia respicit illum vt præsentem, & ita vt necessarium ea necessitate, quæ res, dum est, necessesse est esse. Vbi aperte declarat necessitatem illam esse consequentem, & ex suppositione eiusdem rei, vt declarauimus. Et eandem doctrinam reperit in solutione ad 3. additque (quod notandum est) scientiam Dei esse extrinsecam rei scitæ, nullamque dispositionem ipsi inhaerentem illi imprimere, ideoque relinquere illam contingentem, sicut est, & ita etiam illam intueri, vt simpliciter liberam, seu contingentem, vt necessariam vero ea tantum necessitate, quæ res, quando est, necesse est esse.

Neg. in qu. de Veritate, vbi de eadem scientia Dei tractat, aliud docet. In alijs vero locis, vbi D. Thomas agit de voluntate diuina, solum habet hanc verissimam doctrinam, quod efficacia, vel efficiētia voluntatis diuinæ non infert necessitatem simpliciter causis secundis liberis, vel contingentibus, cum potius ipsa sit prima radix effectuum liberorum, & ex ipsius dispositione proveniant, quia non solum voluit tales effectus, sed etiam modum eorum, & ideo causas vtrisque accommodatas præparauit, easque secundum modum illarum mouet. Ex qua doctrina respondet in illa qu. 19. i. p. art. 8. ad 3. ex voluntate Dei non sequi in actibus voluntatis creatæ necessitatem simpliciter, sed tantum secundum quid, & conditionatam, quia Deus non voluit eos habere maiorem necessitatem. Idemque reperit in q. 22. art. 8. toto, & toto etiam art. 6. qu. 23. vbi concordiam prædestinationis cum libertate remittit ad concordiam præscientiæ, & voluntatis. Et fere idem habet dicta q. 6. de Verit. art. 12. ad 7. vbi etiam de prædestinatione agit, additque, quod supra de scientia dixerat, & nobis postea inferuiet, prædestinationem nihil ponere in prædestinato sicut nec præscientiam in præscito, & ideo non impedire, quominus res secundum se contingens, maneat contingens, etiam si infallibiliter futura sit, sicut est prædestinata. Quamuis autem hæc omnia verissima sint, in eis non explicatur in particulari modus, quomodo efficacia diuinæ voluntatis coniungat illa duo scilicet, quod effectus infallibiliter fiant, & eo modo fiant, quo sunt voliti, scilicet libere. Nos autem dicimus hæc coniungi media aliqua præscientia, & ea ratione non includere suppositionem omnino antecedentem, quod D. Thomas ibi non negauit, licet nō expresse, imo insinuat, dum eodem fere modo de voluntate, ac de scientia loquitur, & eas coniungit. Sed hæc latius in l. 5. remittimus.

Quæ vero ad concursum pertinent in l. 3. tractanda sunt. Nunc autem ad locum illum l. 2. q. 10. art. 4. ad 3. respondemus D. Thomam loqui de Deo mouente per concursum concomitantem, sicut paulo antea in simili notauimus ex q. 6. de Malo, & ex corpore eiusdem art. 4. idem colligi potest, dum enim ait, ex causis necessarijs per motionem diuinam sequi effectus necessarios, per illam motionem diuinam nihil aliud quam concursum comitantem intelligit, vt l. 3. ostendamus. Concursus autem simultaneus non est suppositio antecedens, sed comitans, & necessitas inde secuta est tantum consequens, vt iam explicatum est. Alius vero locus de gratia efficaci l. 2. q. 112. art. 3. solum probat

C 2

probat

Ensis cum
præclusione
omni.

28.
Opposita mo-
dus decla-
tationis.

29.
S. Thomas
in oppositis
etiam locis
nobis fauet.

30.
Obiactum
nulla nostra
sententia fun-
damentum
est nobis id
D. Thomæ.

31.
D. Thomæ
ex D. Thomæ
respondemus.

probat Deum interdū efficaciter incendere effectum
pendentem ex libera cooperatione hominis, & habe-
re modum, quo ita moueat hominis voluntatem, vt
infallibiliter, & libere consentium eius obtineat, quo-
modo autem id faciat Deus, D. Thom. ibi non expo-
nit. Nos autem dicimus id non fieri per suppositionē
inducentem antecedentem necessitatem, sed conse-
quentem, media aliqua prescientia Dei, & ita doctri-
nam illam non repugnare alteri, quam tradidimus,
modum autem illum motionis in l. 5. explicaturi su-
mus.

23.
Ad argumē-
ta à ratione
posita.

Ad rationes responderetur, priorem falsum suppo-
nere, quia formalis libertas non consistit in iudicio
rationis, & illo stante volūtas necessitati potest sim-

pliciter, vt supra ostendimus. Ad alteram vero ratio-
nem dicitur, posita antecedente suppositione, quae
necessitatem in se in composito eiusdem suppositio-
nis inducat, manere in voluntate potestatem remo-
tam, qua potest actum suum non elicere, si talis sup-
positio auferatur, haec autem potestas non satis est, vt
actus, quem nunc facit sub tali suppositione, sit liber,
quia prius natura, quam illum eliciat, est ita affecta,
vt simpliciter non possit illum non efficere, ideo quia
illis necessitas antecedens simpliciter libertati repa-
gnat. Sequeretur hic differendum, an in homine la-
pso sit ista libera facultas, & vsus eius? sed de hoc
in Prolegom. 4. capit. 7. & in libr. 5. ca-
pit. 4. dicemus.

Finis Prolegomeni Primi.

INDEX CAPITVM PROLE- GOMENI SECVNDI

I De scientia, quam Deus habet de liberis actibus sub conditione futuris
prius ratione, quam absolute futura cognoscat.

Cap. 1. Sensu, & statu controuersiae propositae: variae sententiae cum suis authoribus re-
feruntur.

Prima sententia cum multiplici eius varietate proponitur.

Alterae sententiae contrariae, & affirmantes referuntur.

Cap. 2. Deum habere certam, & infallibilem scientiam futurorum contingentium conditio-
natorum ex Scriptura, prout à Patribus intellecta est, ostenditur.

Cap. 3. Plures ex Sanctis, & antiquis Patribus scientiam conditionatam in Deo cognouisse,
praesertim Augustinum, & nullum eorum illam Deo negasse.

Cap. 4. Neq; in Augustino, neq; in alijs Patribus aliquid contra perfectionem diuinae sci-
entiae conditionatae reperiri.

Cap. 5. Deum habere conditionatam scientiam futurorum ante decretum liberum suae vo-
luntatis secundum rationis ordinem, nec posse talem scientiam in tali decreto fundari: ex
eisdem Scripturae, & Patrum testimonijs ostenditur.

Cap. 6. Quid de hac scientia conditionata D. Thomas senserit?

Cap. 7. Ratione à priori ostenditur, dari in Deo conditionatam praescientiam, & principali
fundamento contrariae sententiae occurritur, veritasq; talium propositionum declaratur.

Cap. 8. Quae decreta conditionata, & libera Deo attribuenda sunt? & in illis non posse con-
tingentia sub conditione futura praesciri.

Cap. 9. Nonnullis obiectiōibus occurritur, earumq; occasione doctrina data magis decla-
ratur, & veluti in summam redigitur.

Cap. 10. Alteri obiectiōes occurritur: & an scientia visionis sit causa futurorum? explicatur.

PRO-